

SEMBRA
LLIBRES

Milions d'ampolles buides

Primera edició: setembre de 2017

© Dels textos: Hereus de Manuel de Pedrolo, 1968, 2017

© D'aquesta edició: Sembra Llibres, Coop. V., 2017

C/ del Real de Gandia, 3, baix esq.

46020 València

sembra@sembrallibres.com

www.sembrallibres.com

som COOPERATIVA

Edició: Borja Català i Xavi Sarrià

Disseny de la col·lecció: Setanta | www.setanta.es

Correcció: Roger Sarrià i Juli Jordà

Maquetació: Josep Andrés

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Sembra Llibres forma part de l'Associació d'Editorials Independents:

Aquest llibre s'ha imprès a XXXXXXXXXXXXXXXX

amb paper ecològic, òfset cru de XX grams i ha estat compaginat amb
cos 10,5 de la tipografia Chronicle.

ISBN: 978-84-16698-15-8

DL: V-1861-2017

Manuel de Pedrolo

MILIONS D'AMPOLLES BUIDES

Pròleg de Jaume Cabré

SEMBRA
LLIBRES

TAULA

PRÒLEG DE JAUME CABRÉ

Pàgina 9

MILIONS D'AMPOLLES BUIDES

Pàgina 15

A L'ALTRA VORERA DEL CARRER

JAUME CABRÉ

Diu Joan Fuster a la seva *Literatura catalana contemporània* que quan el 1954 Pedrolo encara no havia publicat ni una sola novel·la, Rafael Tasis ja s'atrevia a qualificar-lo com «el novel·lista més considerable d'aquest segle» i el definia com «el més important novel·lista que s'hagi donat a Catalunya després de Narcís Oller». I Fuster continua: «Si el resultat en cada cas de la seva extensa producció és poc o molt admirable –i el concepte de “perfecció” tindria, ací, un valor marginal–, el conjunt té un interès excepcional, sense precedents a la literatura catalana».

Pedrolo tenia una visió professional del seu ofici, que era la seva dèria, i com a escriptor era un grafòman com ho van ser Balzac o Josep Pla. Respirava escrivint i vivia escrivint sense defallir. No endebades el seu catàleg és de 118 obres: 15 llibres de poesia, 14 obres de teatre, 14 reculls de contes i la increïble xifra de 75 novel·les. Sense comptar, amb major o menor dedicació, altres camps de l'escriptura: l'assaig, l'articulisme, la traducció i el dietari. En una època en què era impensable, es va obstinar a viure de la seva feina d'escriptor i ho va aconseguir, amb un gran esforç, durant llargues temporades. Per això havia de fer de tot. Si llegim els seus dietaris, veurem que estava disposat a fer tots els papers de l'auca, però sempre que no entressin en contradicció amb la seva insubornable dedicació a la llengua catalana i a l'ideal de la independència de Catalunya. Era un home sense fissures ideològiques.

La seva peculiar ordenació de la jornada li deixava durant el dia un temps dilatat per a l'escriptura. La lectura, la reservava per a la nit, després de sopar i fins a les dues de la matinada. Vull ressaltar que, gràcies a les moltes lectures, va fer l'esforç de captar i d'introduir en la literatura catalana les evolucions i les troballes que la novel·lística vivia en la literatura mundial. Moltes de les tècniques i els avenços narratius que descobria en aquelles lectures nocturnes eren incorporades en les novel·les que anava gestant. De fet, va ser un dels introductors de la novel·la nord-americana contemporània amb les seves traduccions; i amb la seva feina com a director de la mítica col·lecció de novel·la negra «La cua de palla», va mostrar, als lectors d'aquí, els clàssics americans i també europeus del gènere.

Un exemple d'aquesta dèria de provar noves formes de narrar va ser la d'interrogar-se sobre la possibilitat d'acostar-se a la novel·la total (i impossible). És impressionant l'esforç que va fer amb el cicle de *Temps obert*, format per onze novel·les. A *Temps obert*, elucubra sobre algunes de les diferents possibilitats que poden donar-se quan una situació és modificada per un conflicte que cada personatge viu d'una manera diferent. En aquest cas, un bombardeig, durant la guerra, a la ciutat de Barcelona, que afectarà més uns personatges que uns altres i portarà les vides dels afectats cap a camins ben diferents dels itineraris d'aquells que no van patir el bombardeig. *Temps obert* està constituït per dos llibres. El primer està compost per nou novel·les que ensenyen nou camins diferents que els mateixos personatges han seguit segons les circumstàncies que hem esmentat. El que m'espargira és que la seva intenció per al segon llibre (del qual va arribar a escriure'n dues novel·les) és que el punt de partida de cada novel·la nova era la situació i evolució conflictiva d'una novel·la del primer llibre; en aquesta segona fase, la novel·la, per un conflicte nou que implica els personatges, torna a irradiar possibilitats narratives diferents... Una expansió per fractals? N'hi ha per a tornar-se boig, perquè veus que no hi ha cap altra sortida que abocar-se a narrar l'infinit. Pedrolo va tenir el seny d'aturar l'experiment abans de ser abduït per una feina que només podia acceptar i assumir un déu desenfeinat. M'imagino que l'experiment l'havia començat a rumiar un any abans de

començar el cicle, amb la sòlida doble novel·la *Viure a la intempèrie*, tot i que aquesta no va aparèixer a les llibreries fins a dotze anys més tard. En aquest cas, els camins diferents, marcats tipogràficament dividint les pàgines en dues meitats, partien d'una decisió anodina del protagonista que comença la novel·la caminant i fixant-se en una dona... A la mitja pàgina de dalt se'n desentén, i a la de baix, s'hi posa a parlar... I pàgina rere pàgina vas veient com aquella circumstància banal allunya el personatge de la novel·la de dalt del de la novel·la de la meitat de baix... És aquella obsessió de molts novel·listes: els detalls més ínfims, les decisions que l'autor pren sobre la marxa, poden tenir una importància cabdal en l'esdevenidor del personatge.

Quan era jove, sempre que passava pel carrer de Calvet em deia: en Pedrolo viu per aquí; no sé on, però per aquí. I mirava amunt i avall amb la pretensió de pescar-lo quan sortia a comprar tabac. Mai no vaig tenir sort. Però recordo que, parlo de fa més de quaranta anys, en un carrer de l'Eixample, no recordo quin: Muntaner? Aribau? Calàbria?..., sí que vaig tenir la sort de veure'l, a l'altra vorera, ell pujant, suposo que cap a casa, i jo baixant de no recordo què. Era al matí, l'hora que, segons vaig saber després, ell sortia a caminar per mandat mèdic i ho aprofitava també per visitar llibreries o per tractar afers editorials. Qualsevol persona sensata hauria buscat un pas de vianants, hauria passat a l'altra banda i l'hauria saludat. Jo em vaig quedar amb la boca oberta, embadalit, mirant-lo, incapaç de fer un pas per acostar-m'hi. Encara em penedixo d'aquell excés de respecte... Suposo que anava a casa a dinar, i a fer el cafè que acompanyava la lectura del diari abans de tancar-se al despatx a escriure sense parar fins a quarts de deu del vespre. A escriure sempre a màquina, ja que gastava una lletra tan horrorosa que, les vegades que havia escrit algun text a mà, no el sabia desxifrar ni ell mateix i havia de demanar ajut a la seva dona, que sí que era experta en cal·ligrafia pedroliana; durant el seu llarg festeig es van escriure centenars de cartes que ella va haver de desxifrar pacientment.

Després de tants anys, avui, quan passo pel carrer de Calvet, encara penso: en Pedrolo vivia per aquí; no sé on, però per aquí.

No puc deixar de remarcar allò que potser els més joves desconeixen: la ingent producció de Pedrolo va ser perjudicada greument per

la censura franquista. Mai no va poder publicar els seus llibres en l'ordre que els havia escrit, sinó batallant contra el caprici de la censura. En això, l'actitud de Pedrolo va ser exemplar: no negociava amb els censors. Si li censuraven una ratlla, potser s'hi avenia malgrat la indignació que suposa que un desconegut, habitualment il·letrat, tingués potestat de posar les grapes al seu text i prengués decisions politicomorals sobre argument i estil amb aquella impunitat que dóna el poder absolut. Però sovint li exigien la supressió de capítols sencers. En aquest cas, com en el cas que li censuressin tota la novel·la, la guardava al calaix i, al cap d'uns anys, la tornava a «presentar a censura» (que horrible que sona avui, aquesta expressió), esperant que hagués canviat el censor o que li hagués agafat un atac d'enteniment, cosa ben difícil entre aquell miserable ramat d'inquisidors. El resultat és que un llibre de Pedrolo podia ser publicat deu o dotze anys més tard de quan l'havia escrit. Sabia, doncs, que els seus lectors mai no el llegirien en un ordre basat en la lògica maduració de l'escriptor. Malgrat això, ell no va deixar de treballar; sabia que la tossuderia a no enfonsar-se, guardar el llibre i continuar escrivint el que tenia entre mans era un acte de dignitat i de resistència davant de l'acte de violència que suposava la censura franquista. Sabia que un dia tota la seva obra veuria la llum perquè el país, a cops de Pedrolo i gent com ell, evolucionaria. Sabia que «ara» arribaria.

Milions d'ampolles buides, viure a la intempèrie, si són roses floriran, balanç fins a la matinada, un amor fora ciutat, es vessa una sang fàcil, unes mans plenes de sol, mecanoscrit del segon origen, aquesta matinada i potser per sempre, mossegar-se la cua, cendra per Martina, des d'uns ulls de dona, domicili provisional, m'enterro en els fonaments...

Ho he escrit així, sense la preceptiva cursiva i sense les preceptives majúscules per tal d'ajudar el lector del pròleg a concentrar-se en els sintagmes... La traça de Pedrolo pels títols és llegendària; sempre m'ha fet l'efecte que, un cop llegit el títol, és com si ja fossis dins de la novel·la. Estic convençut que cada lector afegirà títols a la llista improvisada que he escrit, de memòria, com a mostra.

No puc deixar d'esmentar el darrer Pedrolo, el dels dietaris, tots dos pòstums: *Diari 1986* (publicat el 1998) i *Darrers diaris inèdits*

1988-1990 (publicat el 1991). Aquí, Pedrolo es retrata: explica les seves conviccions, diu les coses clares, es mostra inamovible en la seva fe en la Catalunya independent molt abans que això fos una cosa normal, natural i majoritària. Els dietaris estan farcits d'atacs d'indignació per les actituds meselles de molta gent pública i privada. I, només és un exemple, amb mostres de sornegueria, com ara la d'anomenar l'estadant principal del Vaticà amb el títol de «l'infal·lible de torn».

No sé si som prou conscients del molt que li devem, a Pedrolo. La seva figura era un far en temps difícils. Però és que li devem tant!... Més enllà de la dilatada obra, li devem respecte o admiració o totes dues coses o no sé com dir-ho, per la seva actitud política i social de pedra picada, sovint en solitari... El país no va morir escanyat per la pastanaga que ens volia fer empassar l'estat espanyol gràcies a la resistència tenaç i valenta d'una colla de pedrolos.

He escrit aquestes ratlles des de l'admiració: Manuel de Pedrolo va formar part de la meua etapa de formació com a lector i com a escriptor. Amb ell he après què puc fer i què és contraproductiu a l'hora de narrar. Opino que va escriure massa; que no li calia. Però escrivia com qui respira i aquest impuls pot ser tan poderós que ja li pots fer sermons des de la trona. No cal dir que aplaudeixo totes les iniciatives de reedició de títols pedrolians i per això hi contribueixo modestament amb aquestes pàgines.

I ara us deixo amb *Milions d'ampolles buides*, una novel·la amb acció i reflexió, amb diversos narradors situats en plans diferents, que van fent avançar l'argument. I amb el testimoni de la situació política que es vivia en el moment que l'autor escrivia la història, que és l'any 1968. I amb molta gent que fuma, com fumava Manuel de Pedrolo.

Ja sé que no és una qüestió literària sinó personal, però no puc deixar d'expressar-la: encara em faig creus de com vaig ser incapaç, fa quaranta anys, de passar a l'altra vorera de carrer i presentar-me no a l'escriptor, que ja el coneixia, sinó a la persona de Manuel de Pedrolo. Déu nos en guard, d'un ja està fet, que deia mon àvia.

Nadal del 2016

Sense ella, potser no n'hauríem arribat a parlar mai. Pujava els tres graons que menen a la cafeteria i ell se l'ha mirada amb un esguard enllaminat quan jo encara no me n'havia adonat.

—Fixa't, tu! Això sí que és sensacional!

Era alta i robusta, però sense ni un gram sobrer de greix; una d'aquestes femelles de luxe que fan gimnàstica, practiquen algun esport car (tennis, equitació?) i vigilen escrupolosament la seva dieta.

—Què me'n dius?

He hagut d'assentir, és clar, i amb la mirada l'hem seguida potser una mica massa famolencament fins a l'altre cap de taulell, al qual s'atansava amb un balanceig subtil i lent que feia girar altres caps més venerables que els nostres.

—Bona, bona de debò! —ha dit ell encara.

He tornat a agafar el got per alçar-lo fins als llavis amb el gest desencisat que, darrerament, em sorprenia massa sovint.

—No t'hi encaparris —he fet amb un arronsament d'espatlles—. No hi tenim res a fer, nosaltres. Deu ser caríssima!

—Això és el que m'emprenya —ha confessat ell, encara mig girat cap a l'altra banda, sense apartar els ulls de la xicota, que ara s'havia aturat i demanava alguna cosa al cambrer somrient, inclinat endavant i amb la mirada perduda en les profunditats d'un escot ample, generós—. Que tot sigui qüestió de diners... Els pobres no podem anar enlloc; ja no queda res de franc, ni l'amor.

—Si d'això que estàs pensant en dius amor... No t'havies casat?

—I què té a veure? —m'ha contestat.

Hem rigut tots dos, sense ganes, com dos rossins vells que ja se saben totes les jugades, i ell ha tornat a llambregar cap a la xicota, que acabava d'encendre una cigarreta. Potser per suggestió, inconscientment, s'ha tret el paquet de la butxaca i m'ha allargat una celta curta una mica matxucada.

—Les dones s'ho passen bé —ha fet mentre enceníem—. Si són una mica llestes, s'entén.

—No ho veig tan clar.

—Parlo d'aquestes —ha precisat ell—. Poden escollir, oi?

—Suposo...

—Es fan passar el gust i, a més, cobren.

—De vegades han de carregar amb algun vell —li he recordat—. Són els qui tenen la pasta llarga, noi.

—No t'ho creguis —m'ha contradit—. Abans potser sí, però ara tot això ha canviat força. Ei, mentre no creguis que un home de trenta-cinc anys, de quaranta, ja és vell!

—No.

—És per l'única cosa que m'agradaria d'anar fort de butxaca, per les dones. De les altres coses se me'n fot: menjo qualsevol porqueria, dormo a qualsevol indret... Ja m'entens, vull dir que no sóc exigent. Però quan veig una xava d'aquestes, a fe que voldria abillar-la!

—N'hi ha que se'n surten prou bé sense ni cinc —he reflexionat.

—Tu deixa'ls dir! —ha contestat amb escepticisme—. Per començar, les peles sempre donen seguretat.

—Això, sí. De tota manera, em penso que tu no et pots queixar. La darrera vegada que ens vam veure et defensaves força bé...

Ha torçat els llavis amb menyspreu i, des de darrere el fum que se li enfilava arran de nas i cap als ulls, ha precisat:

—Tan bé, que estic a punt de fotre el camp, ja ho veus!

—A l'estranger, vols dir?

—Sí.

L'he llambregat, sorprès.

—Ara que tothom comença a tornar? No facis ximpleries. Un escrivent...

—La dona té un cosí a l'Argentina —m'ha interromput—. Sembla que ha fet diners llargs; ha obert un magatzem de ferreteria, però és un perfecte ignorant, un imbècil. I com que sap que jo sé una mica de comptabilitat i que en qüestions de despatx m'hi entenc, ara no para d'escriure que si patatim, que si patatam... Ja t'ho pots imaginar.

—Això ja és diferent. Quan te'n vas?

—No he decidit res, encara.

—Però no acabes de dir-me que estaves a punt de marxar? En què quedem?

S'ha tret la cigarreta de la boca mentre amb l'altra mà s'espolsava una mica de cendra que li acabava de caure a la solapa, i aleshores ha somrigut.

—És una manera de parlar, home! Tu sempre t'ho agafes tot al peu de la lletra. Ja ho feies abans... És més fàcil que no me'n vagi mai. Al capdavant, encara que em queixi, ja hi estic bé, aquí. No sempre aniran tan malament, les coses. I a l'Argentina no se m'ha perdut res. La dona sí que ho voldria...

—Si és així —he rigut—, ja ens podem dir adéu. Les dones sempre se surten amb la seva.

Sorprenentment, ha assentit amb un gest convençut.

—Això és el que em fa més por. I sobretot quan es tracta d'una dona com la meua, que sempre ha tingut una mica de fums. Però jo sé resistir ferm, no et pensis. Si fos per ella, ja hi seria. Com que en Jaume hi ha fet diners, ruc i tot com és, li sembla que allí deuen lligar els gossos amb llonganisses...

—Ja m'enviaràs una postal, eh? —he bromejat.

—No emprenyis!

Ha mirat de nou cap a la xicota i tot seguit s'ha redreçat una mica perquè els seus esguards acabaven de coincidir.

—Només que tingués dues-centes pessetes, ho provava. El preu del taxi i de l'habitació... Ara et treuen els ulls de la cara, als *meublés*.

—Em sembla que li has caigut en gràcia —he fet jo, sorneguer—. No para de mirar-te.

—No exageris —s'ha queixat amb bonhomia—. A tu t'agrada fotre't dels pobres... Més val que ens n'anem —ha decidit aleshores

amb un cop d'ull al rellotge—. Encara tinc una comptabilitat, avui. D'ençà que fem jornada intensiva tot l'any, m'he procurat un parell de cases; però noi, per molt que jo estiri, la plaça encara estira més! Un dia d'aquests faré cas d'en Basté... Quant és, això? —ha cridat de cara al cambrer.

Li he aturat el gest amb la mà.

—Pago jo. La darrera vegada que ens vam trobar, vas pagar tu.

—I qui se'n recorda? Si deu fer mig any!

—Es veu que tinc bona memòria. No recordava, en canvi, que fossis amic d'en Basté... Què fa, ara?

—Que potser també el coneixes? —s'ha sorprès ell.

—Cony, si treballava amb mi!

—En dubtaria.

—Sí, home, aleshores que tots érem a ca n'Abril...

—És un altre, doncs. No el tinc present, aquest que dius tu.

—Era mecànic, com jo —li he recordat.

—No. El que conec jo treballa de passant amb el notari Arisa. Un tipus carallot que s'imagina que seria capaç de fer l'atracament perfecte.

He allargat cinquanta pessetes al cambrer mentre deia, desinteressat:

—S'ho han imaginat molts, això. Des que van fer aquella pel·lícula, el *Rifi*...

—És el que li dic jo. És clar que la idea és bona —ha reflexionat aleshores—. Que jo sàpiga, a ningú no se li ha acudit mai d'atracar un notari.

—I amb motiu, oi? Només hi ha papers, a les notaries.

—Això, no —m'ha desmentit—. Quan es firmen escriptures de compra de cases o de finques, es veu que hi van amb milions a la butxaca.

—Deus voler dir amb el talonari —he fet tot recollint el canvi del platet que el cambrer deixava al meu davant—. Anem?

Ha mirat un cop més cap a la noia que xarrupava un líquid tèrbol, probablement un cafè amb llet, i ha dit:

—Sí, som-hi.

Hem avançat entre les taules, ell una mica darrere meu perquè el pas era estret, i no ens hem tornat a reunir fins a la vorera, més enllà de la qual s'amunteguen engraellats de ferro, maons foradats, escampalls de terra i de pedres, fustes que encara deuen fer olor de saba i tot de rajols grisos que semblen perduts entre la terra turmentada i plena de forats, ara habitada per una colla d'homes en cos de camisa i cascos grocs al cap que manegen excavadores, grues, perforadores, camions amb remolc i tota mena d'eines sorolloses i d'aspecte imponent.

—Encara hi ha gent xapada a l'antiga que els vol cobrar trinco-trinco —ha prosseguit ell—. Per això et dic que la idea no és dolenta... Cap on tires, tu?

—Travesso la plaça.

—Jo me'n vaig avall. —S'ha tornat a mirar el rellotge.— Els Successors de Pere Riera ja em deuen esperar.

—És on portes la comptabilitat?

—Sí. És una casa de teixits poc important.

—Bé, fins una altra, doncs. I si us decidiu a fer aquest cop i et sobren uns quants centenars de milers de pessetes, ja saps on em pots trobar.

Ha rigut, allunyant-se ja vorera avall.

—No sabries què fer-ne, tu!

—Potser tens raó.

—Apa, adéu. I gràcies pel conyac.

—No siguis carallot.

L'he vist perdre's entre la gentada que en aquesta hora (i d'un cap de dia a l'altre també) inunda la plaça, i he continuat cap a l'altra banda, entre cledes de fusta que voregen l'edifici del banc, prop del qual m'he aturat en sec, com si hagués ensopegat amb un obstacle. Gairebé sota meu, un obrer magre amb un jersei esparracat i sense mànegues s'ajup en una rampa i esbossa els primers graons de les escales que davallaran al metro, al pas subterrani de transeünts o a l'aparcament que, segons diuen, descongestionarà la ciutat. Els meus ulls, distrets, enregistren per instint els gestos hàbils de l'operari, les anades i vingudes de la multitud, els moviments lents

o ràpids del trànsit rodat, els canvis de llum del semàfor, verd, vermell, verd, i les orelles em vibren amb la remor de les veus, dels crits, dels motors que ronquen suaument, de les ordres que prop meu dóna el capatàs o encarregat, del zumzeig metàl·lic de la maquinària monstruosa, dels espetecs fumejants dels autobusos carregats de gent que torna a casa...

Algú em frega amb el colze, m'empeny, remuga, però jo continuo allí, immòbil, com una illa ancorada en les profunditats d'un oceà turbulent i sense límits. Acabo de recordar que he vist la placa del notari Arisa a la dreta del portal de la casa on R. B., un amic nostre, té el despatx. I això, tot d'una, estableix una relació inesperada entre les paraules de l'Enric i les coses que es van dir fa quinze dies, la darrera vegada que es reuní el comitè directiu de la CMC...